

Information om Godmanskap och Förvaltarskap

Foto: Ann Dillner/Scandinav bildbyrå

Innehållsförteckning

1. Överförmyndarnämnden
2. Vem kan bli god man?
 - 2.1 Förordnandet
 - 2.2 Upplysningar till överförmyndarnämnden
3. God man
4. Förvaltare
5. Vad god man/förvaltaruppdrag kan omfatta
 - 5.1 Bevaka rätt
 - 5.2 Förvalta egendom
 - 5.3 Sörja för person
6. Förteckning
 - 6.1 Åtgärder i samband med lämnandet av förteckning
 - 6.2 Överförmyndarspär
 - 6.3 Bankfack
 - 6.4 Omplacering av kapital
 - 6.5 Upptagande av lån
 - 6.6 Gåva och testamente
7. Årsräkning
 - 7.1 Straffansvar
 - 7.2 Vitesföreläggande
 - 7.3 Redogörelse
 - 7.4 Arvodet
8. Avveckling av bostad
9. Försäljning av fastighet och tomträtt och bostadsrätt
10. Huvudman med funktionshinder
11. Delägarskap i dödsbo
12. När huvudman avlider
 - 12.1 Om anhörig till huvudman avlider
 - 12.2 Om god man avlider
13. Rätt att ta del av handlingar
14. Frågor och svar om godmanskap

Förkortningar:

LSS = Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

SoL = Socialtjänstlagen.

FUB = Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna.

1. Överförmyndarnämnden

I varje kommun ska det finnas antingen en ensam överförmyndare eller en överförmyndarnämnd vars uppgift är att utöva tillsyn över förvaltare och god mans förvaltning. Tillsynen ska ge garantier mot rättsförluster för personer som själva inte kan tillvarata sin rätt eller förvalta sin egendom. Det är föräldrabalken som styr överförmyndarens verksamhet. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över Överförmyndarnämnden.

Överförmyndarens uppgift:

Tillsättningar av gode män/förvaltare. Tingsrätten fattar det formella beslutet.

Tillsättning av gode män för ensamkommande flyktingbarn

Tillsyn av God mans/förvaltares arbete och huvudmäns ekonomi samt barn med kapital.

Granska årsräkningar.

Beslut, medgivande till försäljning, godkännande av arvskifte, uttag från Överförmyndarspärtrat konto (i vissa fall beslutas detta av Nämnden)

Utfärda förvaltarfrihetsbevis

2. Vem kan bli god man?

Lagen föreskriver inte annat än att den person som är god man eller förvaltare skall vara en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna, som är myndig och själv inte har förvaltare. Eftersom uppdragen kan omfatta vitt skilda uppgifter, är det av värde att god man/förvaltare har bredd i kunskap och erfarenhet.

Kontroll av ny god man/förvaltare görs mot Kronofogdemyndigheten, Sociala myndigheten, Polisens belastningsregister.

2.1 Förordnandet

När tingsrätten beslutat om förordnandet av god man/förvaltare utfärdar Överförmyndarnämnden ”registerutdrag om ställföreträderskap”. Detta sänds hem till god man/förvaltare. Det är viktigt att god man/förvaltare noga läser sitt förordnande

- God man/förvaltare har varken rätt eller skyldighet att överträda vad förordnandet omfattar
- Om god man/förvaltare företar en rättshandling utanför sitt förordnande blir handlingen ogiltig.

2.2 Upplysningar till Överförmyndarnämnden

En god man ska hålla Överförmyndarnämnden underrättad om sådana åtgärder från huvudmannens sida som kan påverka god mans förvaltningsansvar i mer betydande omfattning. En aktiv huvudman kan t ex omöjliggöra för god man att utöva uppdraget på ett tillfredsställande sätt.

God man är i övrigt skyldig att lämna Överförmyndarnämnden de upplysningar om sin verksamhet som Överförmyndarnämnden begär.

3. God Man

Förutsättningen för att en myndig person ska få god man, är att det finns en sjukdom eller försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande hos den enskilde. Styrkes med läkarintyg. Det gemensamma är dock att personen är förhindrad att själv exempelvis bevaka sin rätt eller förvalta sin egendom eller sörja för sin person. I vissa fall gäller alla tre uppdragen.

Beslut om godmanskap får dock inte meddelas utan samtycke av personen, om inte hans eller hennes tillstånd är sådant att samtycke inte kan inhämtas. Det är tingsrätten som fattar beslut om godmanskap, enligt föräldrabalken 11 kap. § 4, däremot förbereds ärendet av Överförmyndarnämnden som även förordnar god man vid byte.

Den person som har god man kallas i den följande texten för huvudmannen.

Uppdraget som god man bygger på samråd och samtycke från huvudmannens sida. Ibland förväntas en god man/förvaltare att besluta i svåra och känsliga frågor. Det är då viktigt att inte gå in i en förmyndarroll och fatta beslut i den enskildes ställe, utan söka lösningar tillsammans med honom/henne.

Eftersom uppdraget som god man/förvaltare oftast innebär att handha andras pengar, är det av största vikt att agera med omdöme och noggrannhet. Det kan aldrig nog betonas att huvudmannens ekonomi inte får blandas ihop med den egna. Redovisningar bör ske fortlöpande och det måste vara god ordning på kvitton och andra verifikationer.

Det finns inga givna lösningar när det gäller uppdraget som god man, utan man måste söka sig fram. Utgångspunkten måste alltid vara att utgå från de behov som finns och att tillsammans med huvudmannen hitta en lösning.

God man är att anse som ett biträde åt huvudmannen. Det betyder att god man skall inhämta huvudmannens samtycke innan en rättshandling företas för huvudmannens räkning. Är huvudmannen ur stånd att ge uttryck för sin mening, måste detta styrkas på något sätt, t ex genom läkarutlåtande.

Om inte huvudmannens samtycke inhämtas när detta är möjligt kan rättshandlingen bli ogiltig. Detta får till följd att den som ingått rättshandlingen med god man blir lidande, riskerar god man att bli skadeståndsskyldig.

God man behöver dock inte ha huvudmannens samtycke för alla rättshandlingar. De rättshandlingar som avser den dagliga hushållningen är undantagna. Till den dagliga hushållningen räknas inköp av livsmedel och kläder, betalning av hyra, vårdkostnader, skatter, telefon m fl regelbundna betalningar för den dagliga tillvaron.

4. Förvaltare

Förutsättningarna för att en förvaltare enligt föräldrabalken 11 kap. § 7 skall förordnas är detsamma som vid förordnande av god man, d v s en myndig person (huvudmannen) skall på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande vara i behov av hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person.

Förvaltarförordnande ska inte komma ifråga utan att huvudmannen vidtar handlingar som kommer till skada för huvudmannen själv.

Exempelvis kan förvaltarskap bli nödvändigt när en psykiskt sjuk person är så aktiv och omdömeslös i sitt handlande att det hotar hans ekonomi eller sociala existens. Även om dessa förutsättningar föreligger, får inte förvaltare förordnas om det visar sig vara tillräckligt med god man. Förvaltarskapet är den yttersta tvångsåtgärden och ska tillgripas endast i nödfall.

Den viktigaste skillnaden mellan ett förvaltarskap och godmanskap är att huvudmannen helt eller delvis förlorar sin rättshandlingsförmåga vid förvaltarskap.

Förvaltaren behöver inte inhämta huvudmannens samtycke, förvaltare har ensam behörighet att ingå avtal och andra rättshandlingar för huvudmannens räkning. Om huvudmannen själv företar en rättshandling inom ramen för förvaltarens uppdrag blir inte rättshandlingen giltig, om inte förvaltaren lämnat sitt samtycke till den.

Även om förvaltare har förordnats har huvudmannen rätt att själv ingå arbetsavtal. Huvudmannen har rätt att rösta och ingå äktenskap.

5. Vad god man- eller förvaltaruppdrag kan omfatta

Uppdraget kan omfatta att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person.

5.1 Bevaka rätt

Bevaka rätt kan vara att se till att huvudmannen får de insatser från samhället som han/hon har behov av. Bevaka rätt kan t ex handla om att årligen anmäla hyresändringar för att huvudmannen ska få rätt bostadstillägg, ansöka om annat boende, överklaga beslut, ansöka om kontaktperson etc.

Det kan också vara att särskilt bevaka arvsfrågor för de som inte kan tillvarata sina intressen.

5.2 Förvalta egendom

Förvalta egendom innebär att sköta huvudmannens ekonomi, d v s, ta hand om inkomster och bidrag, betala räkningar och även förvalta kapital, värdehandlingar, fastigheter eller liknande. Det kan också vara att portionera ut fickpengar.

Det är inte meningen att god man skall inrikta sig på sparande, utan huvudmannen skall ges möjlighet att tillgodogöra sig sina egna medel för de behov som uppstår, om ekonomin så tillåter.

När huvudmannen bor på ett boende där personal får pengar kontant eller via konto ska följande gälla:

- Personalens kvitto på inköp skall god man/förvaltare tillsammans med personal gå igenom mot förd bokföring.
- God man/förvaltare skall signera i bokföringen att han/hon har gått igenom kvittona fram till det datumet. Personalen

skall aldrig under några omständigheter lämna ifrån sig dessa kvitton till god man/förvaltare. Kvitto med garanti sparas.

- Vid överlämnande av medel ska detta kvitteras av personal som tar emot pengarna.

5.3 Sörja för person

God man/förvaltare får anses ha rollen som ”spindeln i nätet” för huvudmannens välbefinnande. God man/förvaltare ersätter inte anhöriga, vänner, vårdpersonal eller annan person som bistår huvudmannen med hjälp. Däremot är det viktigt att god man håller sig informerad om huvudmannens boendeförhållande, behov av vård och social service samt behov av rekreation. God man/förvaltare har till uppgift att besöka sin huvudman kontinuerligt, rekommenderas en gång per månad. Det är också nödvändigt att god man samarbetar med den kontaktperson som kan ha utsetts enligt SoL eller LSS-lagen.

God man/förvaltare har ingen skyldighet att handla mat/kläder, följa med på utflykter, följa med till sjukvården/tandvården, men ska se till att hjälp erhålles på annat sätt. Arbete i samband med flyttning av huvudmannen ingår ej i god mans/förvaltarens uppgift. Företag bör anlitas för utförande av flytten.

6. Förteckning

Inom två månader efter förordnandet skall god man lämna en förteckning till Överförmyndarnämnden över den egendom som skall förvaltas.

Förteckningen skall avges på heder och samvete. Blankett för förteckningen tillhandahålles av Överförmyndarnämnden.

Tillgångarna skall avse förordnandedagen, den dag då tingsrätten eller Överförmyndarnämnden meddelade sitt beslut. Förteckningen skall alltid innehålla uppgifter om tillgångar och skulder:

- Äger huvudmannen bankmedel skall uppgift lämnas om såväl bankens namn som kontonummer och inestående belopp. Skall styrkas med kontoutdrag från bank.
- Fastighet redovisas med beteckning och taxeringsvärde.
- Värdepapper skall upptas och styrkas med underlag från bank.
- Lösören behöver inte anges med värden om det inte är fråga om antikviteter, konst eller liknande.
- Skulder skall angivas med dels belopp dels namn på långivare.

6.1 Åtgärder i samband med lämnande av förteckning

Samtliga bankmedel skall oavsett om det gäller bankbok eller motbokslöst konto alltid stå i huvudmannens namn. Se också över huvudmannens ekonomi, förslagsvis har man:

- Ett transaktionskonto med max 20 000 kronor inestående till löpande utgifter, där pensionen lämpligen insättes. God man ska ha tillgång till detta konto.
- Ett konto till huvudmannen att disponera själv, exempelvis minutenkort med automatisk överföring. Detta konto ska vara Överförmyndarspärret
- Ett sparkonto med överförmyndarspär.
- En tillgångsförteckning ska inlämnas till Överförmyndarnämnden tillsammans med en ekonomisk översikt från banken.

6.2 Överförmyndarspär

Överförmyndarspär innebär att god man ej kan lyfta inestående medel utan överförmyndarens tillstånd. För huvudmannen saknar således spärren betydelse.

6.3 Bankfack

Rent allmänt kan sägas att god man inte har någon självklar rätt att få tillgång till huvudmannens bankfack, det krävs huvudmannens uttryckliga samtycke till detta.

Uppstår situationen att bankfacket måste öppnas, skall god man tillsammans med en av bankens anställda och gärna någon nära anhörig, inventera facket och göra en förteckning över innehållet. Sedan placeras innehållet på nytt i ett bankfack i huvudmannens namn tillsammans med kopia på förteckning. Om kontanta medel finns i bankfack ska dessa snarast möjligt sättas in på huvudmans konto.

6.4 Omplacering av kapitalet

God man ska se över huvudmannens tillgångar så de är placerade på ett sätt som ger trygghet och skälig avkastning.

Vid omplacering:

- Köp av aktier
- Förvärv, försälja eller inteckna fast egendom och tomträtt
- Förvärva eller försälja bostadsrätt
- Ta upp lån eller ingå annan förbindelse för huvudmannen
- Låna av huvudmannens medel
- Låta huvudmannen driva rörelse
- Sälja värdehandling som är deponerad eller registrerad på VP-konto
- Om medel ska tas ut från bankkonto som är överförmyndarspärret ska Överförmyndarnämndens samtycke alltid inhämtas.

6.5 Upptagande av lån för huvudmannen

I ansökan skall god man ange de skäl som finns för lånet, lånebelopp och lånevillkor, uppgift om hur lånebeloppet skall disponeras samt hur återbetalning ska ske. Överförmyndarnämnden får lämna sitt samtycke endast om upplåning behövs för att trygga huvudmannens övriga egendom eller om det kan anses nödvändigt för hans eller hennes utbildning eller uppehälle eller om det finns andra särskilda skäl.

6.6 Gåva och testamente

Huvudregeln är att god man inte få ge bort huvudmannens egendom. Endast sedvanliga gåvor såsom julklappar och födelsedagspresenter till normala värden är tillåtna.

God man/förvaltare får inte ge bort huvudmannens egendom eller skriva testamente för honom när han är så dålig att han inte förstår vad saken gäller.

När huvudmannen är så pass klar och förstår vad saken gäller samt han vill skriva testamente eller ge bort pengar av större värde till någon gäller följande:

- Ordna med ett nytt läkarintyg som styrker att huvudmannen förstår handlingens innebörd.
- Huvudmannen skall skriva under gåvohandlingen och själv ta ut pengarna från banken.
- Boka tid hos någon jurist för att skriva testamente när huvudmannen vill det. God man bör ej bevittna testamentet.
- Vill huvudmannen ge god man en gåva eller testamente till förmån för god man, bör god man begära sig entledigad och en ny god man förordnas för att ta ställning till gåvan/testamentet.
- Påträffas testamente äger inte god man rätt att öppna det. Vid avveckling av bostad och om huvudmannen är oförmögen att uttala sig bör god man efterhöra med anhöriga och närmare bekanta innan avveckling sker.

Några viktiga punkter för dig att tänka på

- Besök huvudmannen i sällskap med anhörig eller personal inom omsorgen vid första besöket, ta reda på behov och önskemål. Tag med godkännandebblanketten för underskrift.
- Skicka in till Överförmyndarnämnden: undertecknad godkännandebblankett samt Åtagande.
- God mans uppdrag gäller fr o m Tingsrättens förordnandedatum.

- Ett registerutdrag utfärdas av Överförmyndarnämnden, som bevis på godmansuppdraget vid kontakt med bank eller annan myndighet.
- Kontrollera om det finns skulder.
- Kontrollera att inga fullmakter finns.
- Kontakta bank och begär kontoutdrag per förordnande-datum. Finns bankfack krävs huvudmannens uttryckliga samtycke för att öppna bankfacket, öppna bankfacket och för en förteckning över innehållet tillsammans med bankpersonal.
- Vid fastighetsinnehav, ta reda på taxeringsvärdet.
- Skicka in tillgångsförteckning till Överförmyndarnämnden, medsänd Ekonomisk översikt från bank.
- Gör en skriftlig överenskommelse med vårdpersonal/kontaktperson eller motsvarande, om hur kontanta medel ska förvaras och hur kvitton skall sparas.
- Lägg in om särskild postadress till god man, ändring görs hos skattemyndigheten, om det anses nödvändigt och i samförstånd med huvudman.
- Kontakta försäkringskassan, kontrollera eventuella bostadsbidrag, handikappersättning, frikort, kontaktperson, färdtjänst och andra tänkbara förmåner.
- Gör en budget över huvudmannens ekonomi.
- Kontrollera att det finns hemförsäkring.
- Senast den 1 mars inlämnas varje år Årsräkning över föregående års inkomster och utgifter. Bifoga årsbesked från bank och kvitton på utgifter/inkomster. Även Redogörelse ska inlämnas.
- Vid fastighets- eller lägenhetsförsäljning samt omplacering av kapitalet, kontakta Överförmyndarnämnden.
- När huvudman avlider upphör godmanskapet, anmäl dödsfallet till Överförmyndarnämnden.
- Sluträkning baserad på dödsdagen skall inom en månad skickas till Överförmyndarnämnden, samt bifoga namn och adress till anhöriga (dödsbodelägare).
- Viktigt är att du som god man/förvaltare ser till att det finns kapital vid slutet av året till ditt arvode, omkostnader och arbetsgivaravgift om huvudman ska stå för kostnaderna.

Exempel på redovisning av ekonomi inför årsräkning

God man

Redovisade tillgångar

Fonder, aktier, bankmedel

Inkomster

Pension,
bostadstillägg,
habiliteringser-
sättning,
skatteåterbä-
ring,
ränta.

Utgifter

Kvitto på
överföringar till
gruppboendet,
övriga kvitton,
prel skatt, vär-
deminskning,
fonder.

God man redovisar till
Överförmyndarnämnden genom
årsräkning/sluträkning.

Gruppboende

Redovisade tillgångar

Inkomster

Överföringar
från god man

Utgifter

Kvittens gäl-
lande överläm-
nade medel
med underskrift
av personal på
gruppboendet
redovisas till
Överförmyndar-
nämnden

Gruppboendet redovisar till god
man, förslagsvis en gång/månad.

7. Årsräkning

Varje år ska god man/förvaltare lämna en årsräkning. Den ska vara Överförmyndarnämnden tillhanda senast den 1 mars. God man/förvaltares första redovisningsår gäller för tiden från förordnandedatum t o m 31 december, därefter löper den fr o m 1 januari t o m 31 december.

Behållningen vid periodens början skall första året vara den i förteckningen angivna behållningen, åren därefter är det behållningen vid redovisningsperiodens slut från föregående årsräkning som blir behållningen vid periodens början.

Inkomster ska styrkas med årsbesked från pensionsmyndighet, banker o dyl.

Utgifter ska styrkas med verifikationer, betalorder och fakturor samt buntas ihop på de olika posterna, under utgifter.

Bankmedel, värdepapper ska styrkas med årsbesked från bank, värdepapperscentral o dyl.

Kontanter som disponeras av huvudmannen eller gruppboende/vårdhem ska ej ingå i behållningen. Medel som lämnas till huvudman eller gruppboende/vårdhem ska redovisas under utgifter.

7.1 Straffansvar

Inlämnad förteckning, årsräkning och sluträkning lämnas på heder och samvete och kan medföra ansvar enligt brottsbalken.

7.2 Vitesföreläggande

Om god man/förvaltare inte i rätt tid avger redovisning till Överförmyndarnämnden kan detta medföra vitesföreläggande, d v s god man/förvaltare anmodas vid vite att fullgöra sitt åliggande. Frågan om byte av god man/förvaltare kan då också bli aktuell.

7.3 Redogörelse

Redogörelse som bifogas årsräkningen är ett underlag för fastställande av arvode. Det är därför av största vikt att god man/förvaltare fyller i denna noggrant.

7.4 Arvodet

Arvodet bestäms enligt grunder som utarbetats av Svenska kommun och landstingsförbundet och fastställs av kommunfullmäktige. Alla gode män/förvaltare arvoderas enligt dessa regler.

Vem betalar arvodet?

Enligt huvudregeln gäller följande: om det inte finns särskilda skäl för något annat, ska arvode och ersättning för utgifter, inklusive de avgifter och skatter som utgår på dem, betalas med den enskildes medel - i den mån hans eller hennes beräknade inkomst (bruttobelopp av skattepliktiga inkomster) under det år när uppdraget utförs - överstiger 2,65 gånger prisbasbelopp eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger två gånger prisbasbeloppet.

I övriga fall betalar kommunen arvode och ersättning för utgifter. Undantag från huvudregeln får göras om det finns särskilda skäl. Har den enskilde stora vårdkostnader eller består tillgångarna av den fastighet den enskilde bebor, är exempel då Överförmyndarnämnden kan frångå huvudregeln.

Efter godkänd årsräkning/sluträkning beslutar Överförmyndarnämnden om arvodets storlek. När huvudman betalar får arvodet tas ut när beslutet tillställts godman/förvaltare. När kommunen betalar arvodet betalas detta ut i ordinarie lönesystem.

Överförmyndarnämndens beslut kan överklagas till tingsrätten, men inlämnas till Överförmyndarnämnden.

När det gäller skatt och sociala avgifter, kontakta din skattemyndighet.

8. Avveckling av bostad

I god mans uppdrag kan ingå att avveckla huvudmannens bostad. Avvecklingen ska ske med huvudmannens samtycke om detta är möjligt att inhämta.

Anledningen kan vara att huvudmannen inte har ekonomiska möjligheter att behålla bostaden, att huvudmannen p g a sin sjukdom aldrig mer kan återvända till bostaden, att huvudmannen fått plats på serviceboende. I dessa fall måste god man/förvaltare noggrant pröva de förutsättningar som finns för huvudmannen att behålla bostaden. Synes inga förutsättningar föreligga ska bostaden avvecklas. Innan detta påbörjas bör gode mannen/förvaltaren förvissa sig om att huvudmannen ej kan ha nytta av sin bostad i fortsättningen. Detta kan ske genom att god man/förvaltare begär att få ett uttalande från läkare. God man/förvaltare bör söka Överförmyndarnämndens samtycke vid uppsägning av hyreskontraktet.

Vid avveckling av bostad måste god man/förvaltare visa gott omdöme. God man/förvaltare är ensam ansvarig för en avveckling av bostad. I årsräkning till Överförmyndarnämnden ska dock god man/förvaltare ta upp de inkomster och utgifter som förekommit i samband med avvecklingen.

I syfte att undvika motsättningar bör god man/förvaltare samråda med huvudmannens anhöriga eller andra närstående, om huvudman ej förstår vad saken gäller. God mans/förvaltares första besök i bostaden ska göras tillsammans med anhörig, vårdpersonal eller annan berörd. Lösöret bör förtecknas i närvaro av annan person. Lösöre som ej är till nytta för huvudmannen skall avyttras. Föremål som har särskilt värde för huvudmannen ska dock behållas.

Värdeföremål, smycken och personliga handlingar placeras lämpligen i bankfack. Möbler, glas, porslin och prydnadsföremål m m kan lämnas till förvaring. God man/förvaltare kan också träffa en överenskommelse med kommande arvingar eller testamentstagare om förvaring hos dem. Mottagaren ska då skriftligt förklara sig villig att återlämna det mottagna lösöret om huvudmannen skulle begära detta.

Hyreskontraktet skall snarast sägas upp liksom abonnemang på el/gas, vatten, telefon, TV m m. God man/förvaltare skall ombesörja städning och rengöring av bostaden med vind och källare. Det innebär dock inte att god man/förvaltare själv skall utföra städningen.

9. Försäljning av fastighet, tomträtt och bostadsrätt

God man/förvaltare ansöker hos Överförmyndarnämnden om en försäljning. Skälen för en försäljning skall anges, det skall också framgå om huvudmannen äger hela eller endast en viss del av fastighet eller lägenhet som skall säljas. Handlingarna skall inges till Överförmyndarnämnden.

- Huvudmannens samtycke. Om huvudmannen inte kan ge sitt samtycke skall detta framgå i ansökan.
- Yttrande över försäljning från huvudmannens make/sambo och närmaste släktingar såsom barn, föräldrar, myndiga syskon eller eventuella syskonbarn. Deras yttrande bör innehålla uppgifter om adress och telefonnummer.
- Köpekontrakt undertecknat av säljare och köpare skall inlämnas i original och kopia.
- Taxeringsbevis som visar det senaste taxeringsvärdet skall bifogas vid försäljning av fast egendom och tomträtt.
- Värderingsutlåtande utfärdat av värderingsinstitut eller en sakkunnig och opartisk person, t ex värderingsman som anlitas av bank eller auktoriserad fastighetsmäklare, ges in till Överförmyndarnämnden. Värderingsutlåtandet skall ge en fullständig beskrivning av fastigheten (areal, tomtmark, byggnader) och deras utförande och användning, avkastning, fastighetens belägenhet i förhållande till affärer m m.

Om säljaren är ett dödsbo skall en kopia av bouppteckningen bifogas. Bouppteckningen skall ge besked om dödsbodeläggarna.

När försäljningen är klar skall kontobesked uppvisas för Överförmyndarnämnden. Där skall framgå att köpeskillingen är insatt på huvudmannens konto. Kopia på likvidavräkning bör bifogas.

10. Huvudman med funktionshinder

Att sörja för en person med funktionshinder innebär att god man/förvaltare verkar för att huvudmannen får en bra tillvaro, anpassad till huvudmannens handikapp. God man/förvaltare ska företräda huvudmannen vid de möten som genomförs angående huvudmannens bostad, arbete och fritid och ta reda på vilka insatser samhället kan bistå med. Exempelvis kan god man/förvaltare ansöka om kontaktperson enligt LSS. Man kan ansöka om stöd och service enligt två lagar: Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS och Socialtjänstlagen, SoL.

LSS och SoL är rättighetslagar, vilket innebär att man vid avslag kan överklaga kommunens beslut till länsrätten. Enligt LSS kan man begära att få en individuell plan där målsättningar och utformning av stödet ska framgå.

Några av de insatser man kan få enligt LSS:

- Rådgivning och annan personlig service
- Personlig assistent
- Ledsagarservice
- Kontaktperson
- Avlösarservice
- Korttidsvistelse utanför hemmet

Några av de insatser man kan få enligt SoL:

- Hemtjänst
- Färdtjänst
- Ledsagarservice
- Avlösarservice
- Särskilt boende

11. Delägarskap i dödsbo

Om huvudmannen blir delägare i ett dödsbo ska god man bevaka huvudmannens rätt i dödsboet. Är god man själv delägare i samma dödsbo, görs en framställan till Överförmyndarnämnden om att utse en annan god man under boutredningen.

- God man/förvaltare ska kallas till bouppteckning.
- God man/förvaltare får inte göra arvsavstående för huvudmans räkning.
- När det finns testamente som berör huvudman ska god man/förvaltare endast ta del av testamentet, för att kunna bevaka eventuella arv (inte godkänna).
- God man/förvaltare ska ta ställning till föreslaget arvsskifte, om god man/förvaltare godkänner arvsskiftet, skickas det vidare till Överförmyndarnämnden.
- God man/förvaltare ska redovisa arvet till Överförmyndarnämnden snarast efter skiftet.

När boutredningen är klar ska denna i regel godkännas av Överförmyndarnämnden, skiftet eller avtalet ska undertecknas av samtliga dödsbodelägare. Därefter inges handlingarna i två exemplar till Överförmyndarnämnden.

De eventuella medel som tillfaller huvudman, ska sättas in på ett Överförmyndarspärtrat konto. Bevis på detta ska insändas till Överförmyndarnämnden.

I dödsbon där det finns delägare som har god man/förvaltare, är rätten skyldig att sända kopia av bouppteckningen till Överförmyndarnämnden.

12. När huvudman avlider

När huvudmannen avlider anmäl detta snarast till Överförmyndarnämnden, som översänder blankett för sluträkning, sluträkningen ska avse perioden fram till huvudmannens dödsdag. Sluträkningen ska återsändas inom en månad till Överförmyndarnämnden.

Så snart som möjligt bör god man/förvaltare informera anhöriga till huvudmannen eller andra närstående om dödsfallet. Om god man inte lyckas nå några anhöriga, eller inte känner till om det finns några anhöriga, måste god man själv kontakta en begravningsbyrå och beställa begravning av sin avlidne huvudman samt bouppteckning. God man/förvaltare får inte beställa gravsten eller gravplats.

God man/förvaltare får inte disponera huvudmannens konto. Eventuella räkningar som skickas till god man efter det att huvudman avlidit, ska överlämnas till bouppteckningsman eller dödsboet.

12.1 Om anhörig till huvudman avlider

Om situationen uppstår att anhörig till huvudman avlider och huvudman är enda anhörig blir det god mans/förvaltares uppgift att sköta allt som skulle åvilat på huvudmannen.

12.2 Om god man/förvaltare avlider

Avlider god man/förvaltare måste dödsboet efter god man/förvaltare göra en sluträkning per god mans/förvaltares dödsdag. Det är viktigt att god mans/förvaltares dödsfall snarast meddelas till Överförmyndarnämnden, så att ny god man/förvaltare kan utses. Det är värdefullt att god man/förvaltare informerar sina anhöriga om var handlingar finns som rör huvudmannen.

13. Rätt att ta del av handlingar

Huvudmannen har rätt att ta del av handlingar rörande godman/förvaltarskapet som förvaras hos Överförmyndarnämnden. En sådan rätt har också huvudmannens make eller sambo och närmaste släktingar.

Frågor om godmanskap

Testa dig själv!

1. Jag är god man åt en person vars sparkapital stadigt ökat (inkomsterna överstiger utgifterna) under de drygt två år som jag haft hand om personen. Huvudmannen är dement och bor i en servicelägenhet. Närmast anhörig är två systerdöttrar som, så vitt jag vet, inte besökt huvudmannen under senaste året. Hittills har huvudmannen haft bostadstillägg. Min fråga är: ska jag, trots att huvudmannen inte behöver bidraget, likväl inge ansökan om bostadstillägg, eller ska jag var mer aktsam om de allmänna medel som tas i anspråk för bidraget i fråga?
2. Vad är skälig hyra? Kan 6 145 kr/månad för 53 kvm anses som skälig? Jag har inte tagit reda på ordentligt om det är gemensamhetsutrymmen inräknade i hyran. Från början sades att så var fallet men detta har senare förnekats.
3. Huvudmannen kan inte sköta sin hygien (kan inte duscha själv). Kan inte laga mat för hon törs inte ha plattorna på. Törs bara värma i mikron. Behovsbedömaren tycker att hon klarar de grundläggande behoven själv, varför hon inte blivit beviljad LSS (personlig assistent). Hon har hjälp från hemtjänsten, men vissa gånger kommer de inte hem till henne på grund av missförstånd, sjukdom m m. Det blir då kaos för henne, vad göra?
4. Finns det några rättigheter att söka inom området sörja för person?
5. Vad gör man när landstinget inte tillhandahåller de resurser som de borde, till exempel logoped, talpedagog? Hur får man det stöd till sin huvudman som denne behöver? Är det rimligt att man som god man ska vara kunnig i allt från juridik till medicin?
6. Vem specificerar begreppet "sörja för person"?
7. Måste jag som god man ta ut ett arvode?

8. En huvudman som jag har är gravt alkoholiserad. Ena dagen vill han si, andra så. Hur tacklar jag problemet? Vad ska anses som huvudmannens vilja? Det jag senast erfarit eller...?

9. Har de anhöriga insyn i huvudmannens ekonomi när denne har god man?

10. Blir föräldrar automatiskt god man med så kallat helt uppdrag?

11. Om tvister uppstår mellan olika intressenter runt huvudmannen, hur behandlas dessa?

Källa: FUB:s utbildning om godmanskap och utvecklingsstörning. Frågorna har också publicerats i tidningen Äldreomsorg 5/2001 årgång 18.

Svar på frågor om godmanskap

1. Du ska som god man bevaka din huvudmans rätt. Anser du att huvudmannen har behov av bostadstillägg och även kan få det efter ansökan så är det inte fel att söka. Det är upp till Försäkringskassan att utröna om rätt till bostadstillägg finns. Om svaret från deras sida är ja, så finns inget problem.

2. Skälig hyra bestäms av hyresnämnden. Vilka gör en prövning enligt bruksvärdet på orten. Detta gör de dock endast efter begäran. Om du som god man anser att det kan finnas skäl att tro att hyran är oskälig kan du begära en prövning i hyresnämnden. Gemensamhetsutrymmen i en gruppbostad ska inte bekostas av den som bor där.

3. Ansök på nytt om personlig assistent. Påpeka att din huvudmans behov faktiskt inte är uppfyllda. Om ni får ett nytt negativt beslut, överklaga och försök få ett läkarintyg som styrker behov av hjälp med de grundläggande behoven.

4. Sörja för person innebär att bevaka huvudmannens personliga intressen. Dessa är varierande från person till person. Vad gäller rättigheter så faller dessa snarast inom bevaka rätt. Men om du anser

att exempelvis en kontaktpersoninsats fungerar dåligt kan det vara en uppgift inom sörja för person att påtala detta för LSS-handläggaren så att denne kan vidta åtgärder.

5. En god man skall inte vara expert inom alla områden. Däremot bör god man ha kännedom om olika myndigheter och liknande och förstå vart man ska vända sig för att få den hjälp huvudmannen behöver. Ett gott redskap för att någon av flera insatser att ta ansvar för ett visst område kan vara att nyttja rätten till individuell plan enligt LSS § 10.

6. Lagstiftaren har inte specificerat vad sörja för person innebär. FUB har försökt, genom att säga att sörja för person är ett socialt uppdrag. Exakt vad som faller inom detta får varje god man tillsammans med sin huvudman avgöra.

7. Nej, man måste inte ta ut ett arvode.

8. Frågan kan inte besvaras generellt. Huvudregeln får anses vara att i största utsträckning försöka utröna vad din huvudmans vilja är. Använd sunna förnuftet och se till att du får skriftligt samtycke om de ska göra något som kostar pengar eller liknande - på så sätt håller du "ryggen fri".

9. Närmaste anhöriga har alltid rätt att ta del av handlingar hos Överförmyndarnämnden.

10. Ingen blir automatiskt god man med fullt uppdrag. Det är tingsrätten som bestämmer uppdragets omfattning med stöd av inkommet läkarintyg. De gör en prövning om uppdraget ska vara helt eller inte.

11. Det viktigaste är att alla har huvudmannens intressen för handen. Tvister löses olika i fall från fall - frågan går inte att besvara generellt.